

Tampere

Teiskon kirkonkylän vesihuoltotyöalueen muinaisjäännösinventointi 2014

Ville Laakso
Antti Bilund

Tilaaaja: Teiskon vesihuolto-osuuskunta

Sisältö

Perustiedot	2
Yleiskartta	3
Inventointi	4
Tulos	7
Lähteet	7
Vanhoja karttoja	8
Inventoinnissa tarkastetut alueet	11

Ote pitäjänkartastosta vuodelta 1850 (Teisko 2124 11 la).

Perustiedot

Alue: Tampere, Teiskon kirkonkylän vesihuoltotyöalue.

Tarkoitus: Selvittää sijaitseeko suunnitellulla vesihuoltotyöalueella kiinteitä muinaisjäännöksiä.

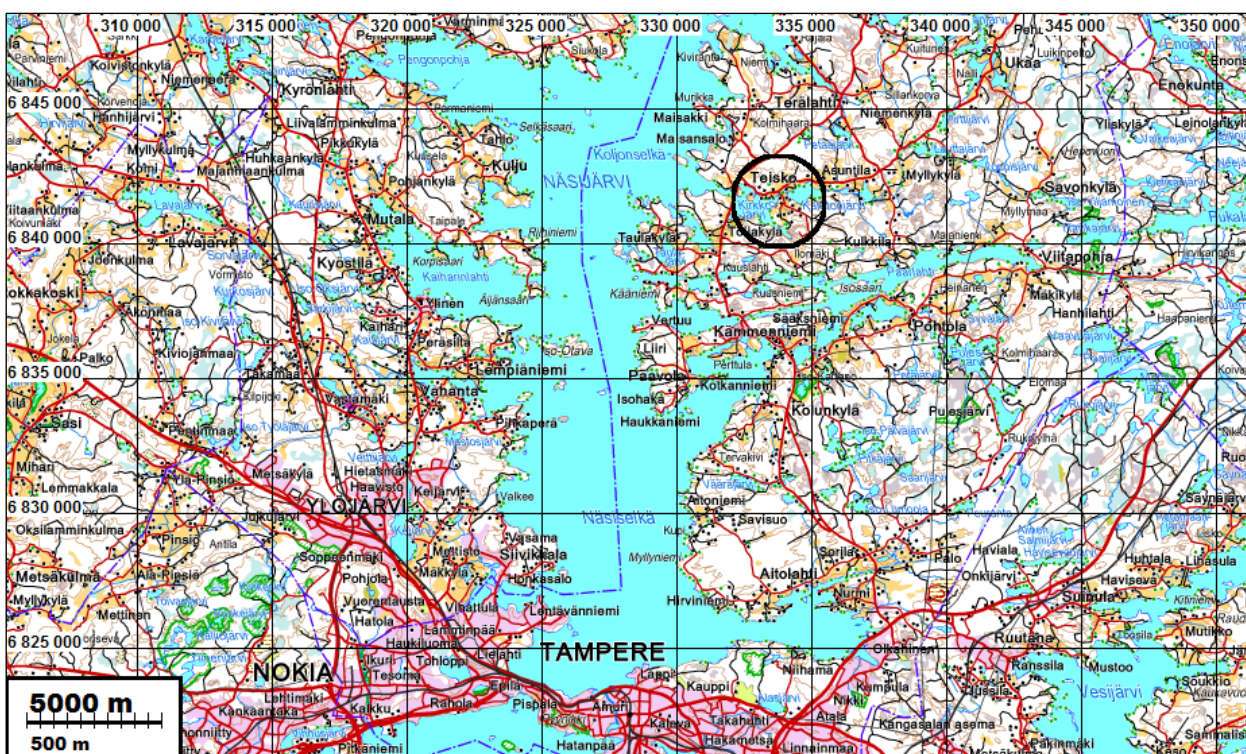
Työaika: 19.9.2014.

Kustantaja: Teiskon vesihuolto-osuuskunta.

Aikaisemmat tutkimukset: Nurminen & Rajala 1994 inventointi.

Tekijät: Mikroliitti Oy: Ville Laakso ja Antti Bilund.

Tulokset: Alueelta ei tunneta ennestään kiinteitä muinaisjäännöksiä. Muinaisjäännösinventoinnissa ei havaittu kiinteitä muinaisjäännöksiä vesihuoltolinjan reitillä.

Tutkimusalue on mustan ympyrän sisällä.

Selityksiä: Koordinaatit, kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa. Kartta ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta syksyllä 2014, ellei toisin mainittu. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon, eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat digitaalisia ja ne ovat tallessa Mikroliitti Oy:n serverillä

Yleiskartta

Vesihuoltolinja on merkitty punaisella.

Inventointi

Teiskon vesihuolto-osuuskunnalla on vireillä vesihuoltotyö Tampereen Teiskon kirkonkylän alueella. Teiskon vesihuolto-osuuskunta tilaisi vesihuoltotyöalueen muinaisjäännösinventoinnin Mikroliitti Oy:ltä. Ville Laakso ja Antti Bilund tekivät muinaisjäännösinventoinnin maastotyön 19.9.2014 hyvissä olosuhteissa.

Maastotyön valmisteluvaiheessa perehdyttiin hankealueen luonnon- ja asutushistoriaan. Aiemmin tunnettuja kiinteitä muinaisjäännöskohteita tai esineiden löytöpaikkoja ei alueella ollut. Muinainen Näsijärvi on alueella ulottunut korkeimmillaan n. 3 m nykyisen rannan yläpuolelle n. 5600 eKr. Varhaisempia, Ancyclusjärven rannalla sijainneita asuinpaikkoja voi periaatteessa löytää karkeasti arvioiden n. 120 m tasolle asti, mutta alueella ei havaittu tuon aikaisille asuinpaikoille tyypillistä maastoa..

Historiallisen ajan asutuksen näkökulmasta hankealue sijoittuu Teiskon entisen kunnan Koveron ja Teiskolan maakirjakylien alueelle. Alueen vakituinen asutus on saanut alkunsa viimeistään 1500-luvun alussa (ks. esim. Suvanto 1988:232).

1600-luvun suurimittakaavaisia karttoja, esim. maakirjakarttoja (Maanmittaushallituksen uudistusarkisto, Kansallisarkisto), ei hankealueelta ole laadittu/säilynyt. Maanmittari Hans Hanssonin noin vuonna 1650 laatimassa kihlakuntakartassa (Geographisk Delineation På Öfre Satakunden i Biorneborgz Lähnn, MH MH 10, Alue- ja rajakartat, Maanmittaushallituksen kartat, Kansallisarkisto) asutus erottuu melko karkeasti lähinnä kylätasolla (kuva alla).

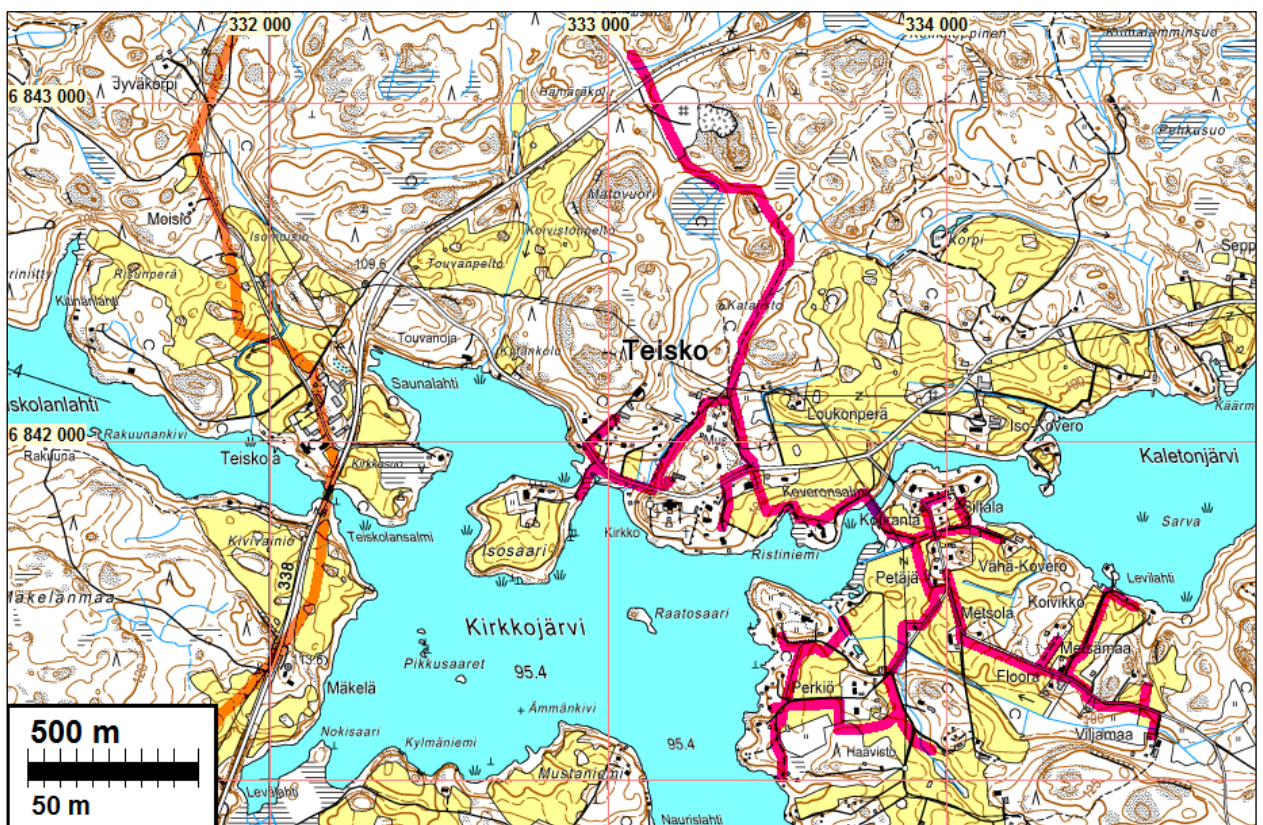

Teiskon kirkonseutua maanmittari Hans Hanssonin noin vuonna 1650 laatimassa kartassa (Geographisk Delineation På Öfre Satakunden i Biorneborgz Lähnn, MH MH 10, Alue- ja rajakartat, Maanmittaushallituksen kartat, Kansallisarkisto). Teiskon kappeli merkittynä punaisella C-kirjaimella.

1700–1800-luvun asutus paikallistettiin kartta-aineiston (erityisesti Harju 2012:361–362; 1840-luvun pitäjänkarttalehdet Teisko 2124 10 ja Teisko 2124 11, Pitäjänkartasto, Kansallisarkisto) avulla; yksittäisiä rakennuksenpaikkoja ei asemoitu nykymaastokartoille, koska linja tarkastettaisiin joka tapauksessa kokonaisuudessaan. Kartta-aineistojen perusteella asutuksen todettiin sijainneen joko nykyisissä pihapiireissä tai selkeästi vesihuoltolinjausten ulkopuolella. Nykyisiä pihapiirejä tarkastettiin, mutta mitään muinaisjäännöksiin viittaavaa ei havaittu.

Maastotyössä käytettiin vakiintuneita arkeologien inventoinnin menetelmiä. Alueet tarkastettiin kattavasti silmämääräisesti sen kaikilta osin. Suunniteltu vesihuoltolinja noudattaa pääasiassa olemassa olevia tielinjauksia, osin se kulkee metsämaastossa ja pienehköin osin nykyisillä pelloilla.

Historialliset tied huomioitiin FM Kalle Luodon karttaselvitykseen (2011) nojaten. Hankealueen läpi kulkee Messukylä–Teisko–Ruovesi-tie, joka mainitaan lähteissä jo 1620-luvulla (Luoto 2011:33). Vanhan tielinjauksen tarkempaan paikallistamiseen käytettiin 1700–1800-lukujen vaihteen ns. kuninkaan karttastoja (Harju 2012:361–362). Linjauksen voitiin todeta kiertävän vesihuoltoalueen länsipuolelta. Muuallakaan hankealueella ei todettu ao. tielinjalla käytöstä poistuneita tai vanhassa asussa säilyneitä osuuksia.

Vanha tielinja ns. kuninkaan kartaston mukaan merkitty oranssinsilla. Vesihuoltolinja vaaleanpunaisella.

Ainoa ennestään tunnettu arkeologinen esinelöytöpaikka vesihuoltolinjan välittömässä läheisyydessä on *Tampere Teisko Teiskon kappeli*. Vuonna 1893 saatiin Historiallisen museon kokoelmiin kaksi kivikautista talttaa (KM 2903:1–2), jotka olivat löytyneet ”Teiskon kappelista”. Vuoden 1994 inventoinnissa löytöpaikaksi on tulkittu Teiskon kirkon ympäristö (Nurminen & Rajala 1994, kohde 103). Paikkaa tarkastettiin myös vuoden 2014 inventoinnissa, koska pidettiin mahdollisena, että esineet olisivat peräisin kiinteästä muinaisjäännöksestä, joka saattaisi ulottua

vesihuoltolinjaukselle. Paikan päällä todettiin, että toisin kuin vuoden 1994 inventointikertomuksessa esitetään, Teiskon kirkkoa ei ole rakennettu hiekkamaalle, vaan paikalle on selvästi tuotu 1–2,5 metriä täyttömaata ennen kirkon ja hautausmaan perustamista. Luonnostaan alue on ollut osin kallioista, osin moreenimaata, eikä sitä voi pitää kivikautisen asutuksen kannalta erityisen otollisena. Kirkkomaan avoimissa maastonkohdissa tai kirkkomaan lähiympäristössä ei havaittu mitään muinaisjäännökseen viittaavaa. Esineiden löytötiedot viitannevat Teiskon kappeliseurakunnan koko alueeseen ilman tarkempaa löytöpaikkatietoa.

Kirjallisia tai muita viitteitä myöskään muista kuin suoranaisesti asutukseen liittyvistä historiallisen ajan muinaisjäänöksistä (esim. elinkeinohistoria, merkittävät kulkureitit, sotahistorialliset kohteet) ei linjauksen kohdalta ennen maastotöitä ollut (ks. esim. Suvanto 1988:235–279).

Vesihuoltolinjan metsäistä osuutta hankealueen pohjoisosassa.

Vesihuoltolinjaa Teiskon kirkon itäpuolisella peltoalueella. Pohjoisesta

Tulos

Muinaisjäännösinventoinnissa vesihuoltolinja tarkastettiin maastossa kokonaisuudessaan. Merkkejä kiinteistä muinaisjäännöksistä ei havaittu. Tutkimusalueelta ei tunneta ennestään kiinteitä muinaisjäännöksiä. Vesihuoltolinjan reitillä ei ole kiinteitä muinaisjäännöksiä.

3.10.2014

Ville Laakso
Antti Bilund

Lähteet

Geographisk Delineation På Öfre Satakunden i Biörneborgz Lähnn, MH MH 10, Alue- ja rajakartat, Maanmittaushallituksen kartat, Kansallisarkisto.

Harju, Erkki-Sakari (toim.) 2012: Kuninkaan kartasto Etelä-Suomesta 1776–1805. *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1373*. Saarijärvi.

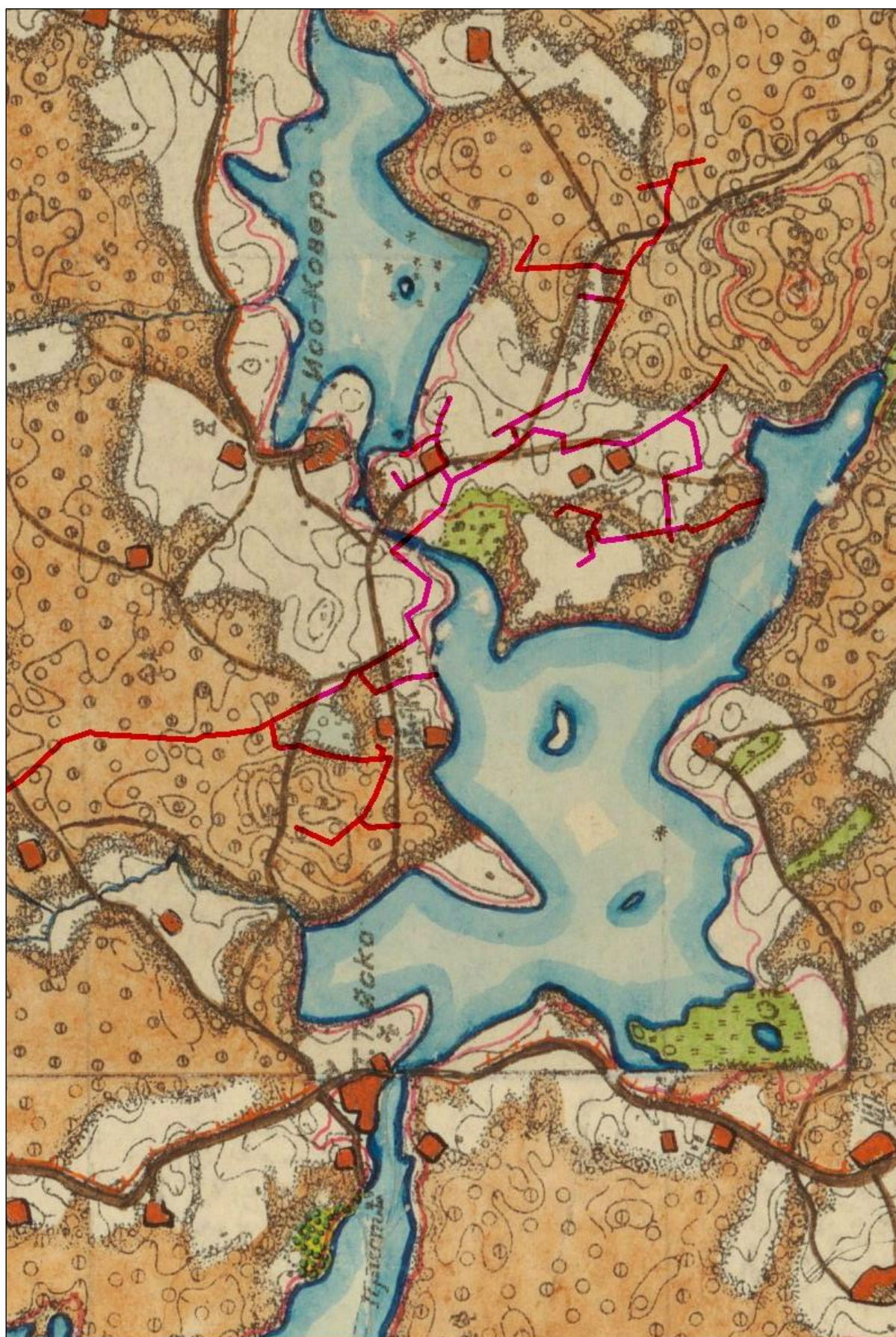
Luoto, Kalle 2011: *Pirkanmaan historialliset tiet. Karttaselvitys*. Pirkanmaan maakuntamuseo. Www-dokumentti osoitteessa http://www.tampere.fi/material/attachments/p/61uREAzLI/Tieselvitys_RAPORTTI.pdf

Nurminen, Teija & Rajala, Ulla 1994: *Tampereen kaupungin inventointi 1994*. Painamaton tutkimusraportti, Museoviraston arkisto.

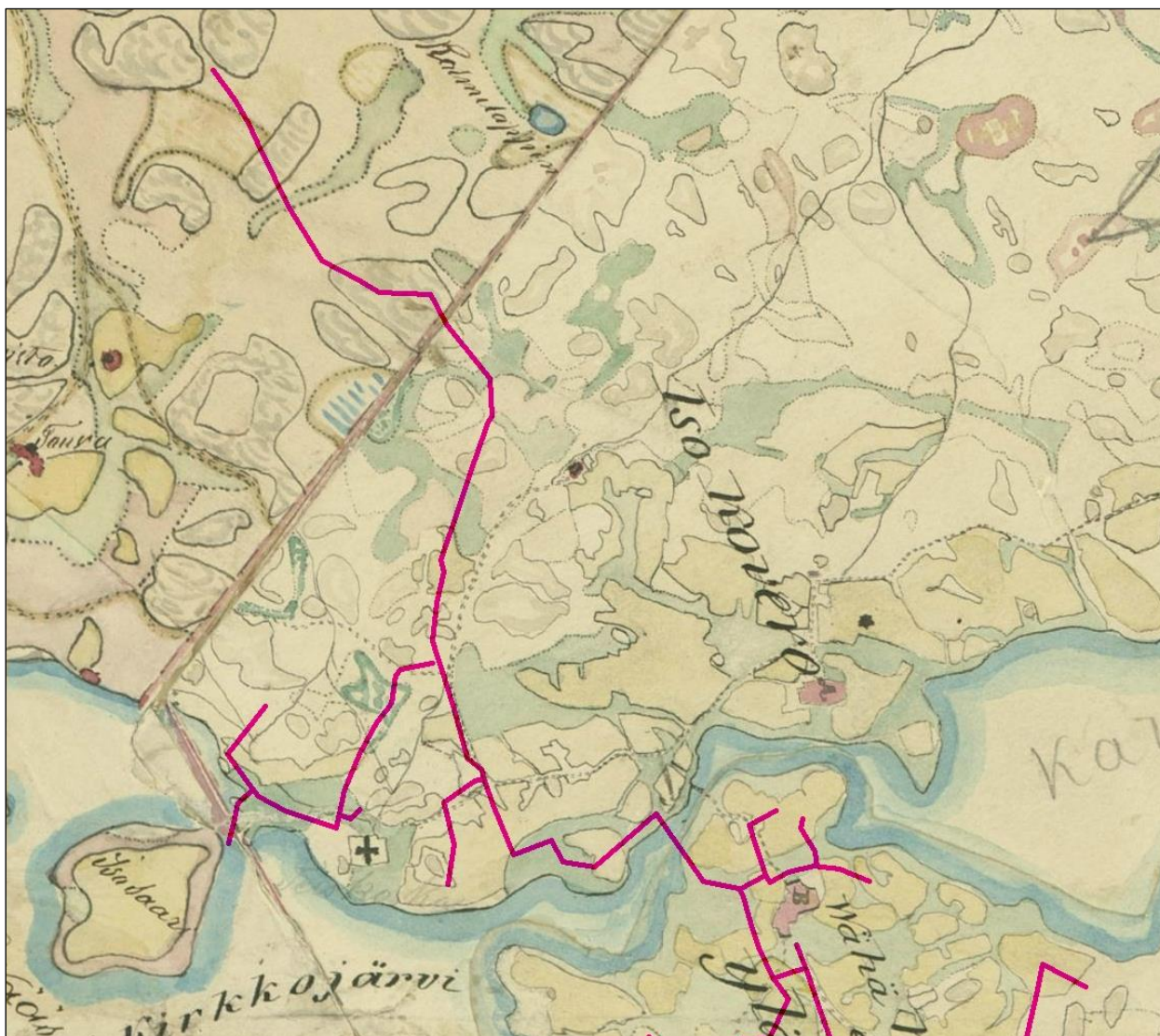
Senaatinkartasto 1911. Tampere XXXI-XXII 24–25. Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto. Kansallisarkisto.

Suvanto, Seppo 1988: Talonpoikainen Tampere keskiajalta 1600-luvun puoliväliin. *Tampereen historia I*: 163–313.

Teisko 2124 10 ja Teisko 2124 11, Pitäjänkartasto, Kansallisarkisto

Vanhoja karttoja

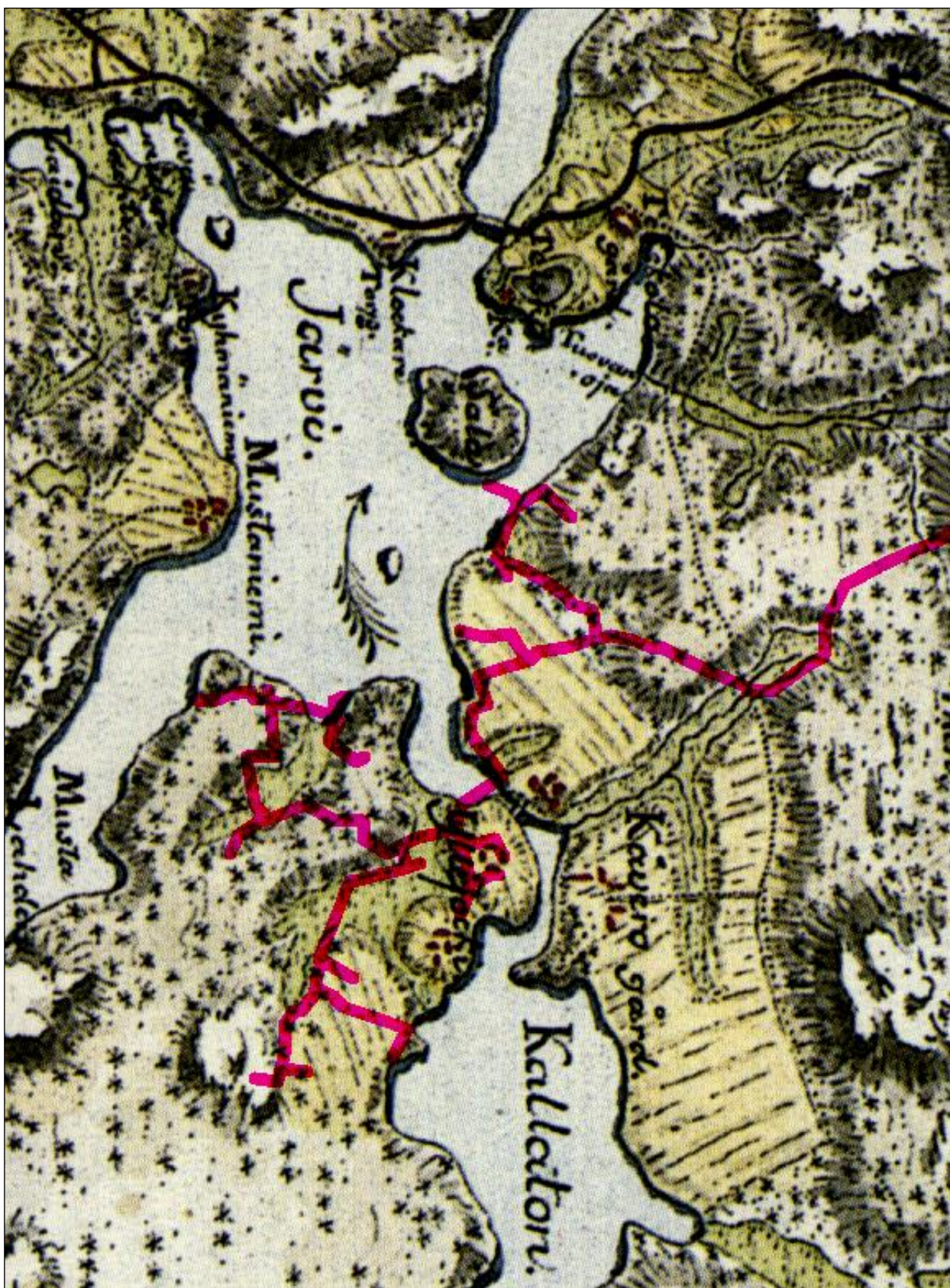
Ote Senaatinkartasta vuodelta 1911. (Tampere XXXI-XXII 24–25). Vesihuoltolinja vaaleanpu-
naisella.

Ote pitäjänkartasta vuodelta 1850 (Teisko 2124 11). Vesihuoltolinja on merkitty vaaleanpunaisella.

Ote pitäjänkartasta vuodelta 1850 (21 24 10 la). Vesihuoltolinja on merkitty vaaleanpunaisella.

Ote ns. kuninkaan kartasta. Vesihuoltolinja on merkitty vaaleanpunaisella.

Inventoinnissa tarkastetut alueet

Koko tutkimusalue tutkittiin ja arvioitiin kokonaisuudessaan eri menetelmin. Tarkemmin maastossa tarkastettiin kartalla sinisellä korostuksella esitettyjä alueita.

